

Індекс 23299

КРАЇНА № 7 (58) – 2008

ЗНАНЬ

науково-популярний журнал для юнацтва

SCIENTIA
VINCES
НАУКОЮ ПЕРЕМОЖЕШ
(ЛАТ.)

**НАУКОВО-
КОНСУЛЬТАТИВНА
РАДА**

А.П. Шпак,
перший віце-президент НАНУ,
головний вчений секретар
НАН України,
академік НАН України

А.Г. Наумовець,
академік НАН України,
віце-президент НАН України

Д.М. Гродзинський,
академік НАН України,
академік-секретар Відділення
загальної біології НАН України

М.З. Згуровський,
академік НАН України, ректор
Національного технічного
університету України
«Київський політехнічний
інститут»

В.П. Кухар,
академік НАН України,
президент Київської Малої
академії дослідників

І.О. Анісімов,
доктор фізико-математичних
наук, професор, декан
радіофізичного факультету
Київського національного
університету
імені Тараса Шевченка

Б.В. Валуєнко,
кандидат мистецтвознавства,
професор кафедри графіки
Національного технічного
університету України «Київський
політехнічний інститут»

НАУКА В ОСОБИСТОСТЯХ	
Яскрава зірка Георгія Вороного	2
МАТЕМАТИКА	
В.С. Владимиров, А.С. Мищенко	
Роль математической физики в современной науке	8
АСТРОНОМІЯ	
С.М. Левитський	
Масштаби Всесвіту. Як вони вимірюються?	12
ФІЗИКА	
С.І. Приходько	
Розв'язуємо задачі з фізики	14
ЕКОЛОГІЯ	
Д.Ю. Сигаловський	
Екологію повинні знати всі!	17
ХІМІЯ	
Г.О. Ковтун	
Компоненти для ракетного палива – еліксир...	20
ІСТОРІЯ ТЕХНІКИ	
І.О. Микульонко	
Людина, яка подарувала незрячим чарівний світ книги	23
БІОЛОГІЯ	
Ю.В. Шиліна, О.С. Моложава	
Алергія – знайома і незрозуміла	24
ПІЗНАЙ СЕБЕ	
С.В. Коцуля	
Комп'ютер мій – ворог мій	28
ЗАДАЧІ ДЛЯ КМІТЛИВИХ	30
ЦЕ ЦІКАВО	
О.А. Кожушко	
Золото	31
ГЕОГРАФІЯ	
І.Ю. Парникоза	
Київські острови на Дніпрі – погляд кризь століття	32
ПИТАННЯ ДО ПСИХОЛОГА	
Т. І. Харісова	
«Дбаючи про щастя інших, ми знаходимо своє власне»...	36
СВІТОВА КУЛЬТУРА	
Є. А. Потапов	
«Володар перснів»: спроба матеріалістичного аналізу	42
СВІТ РОСЛИН	
Ю.В. Тополева	
Гармонія у квіткових ієрогліфах	45
ЖИТТЯ ВИДАТНИХ ЛЮДЕЙ	
М.В. Шмигевський	
Юрій Олексійович Митропольський	49

**Юрій Олексійович
МИТРОПОЛЬСЬКИЙ**

(1917–2008 pp.)

Проходячи крізь сухі математичні формули, думка людини перетворюється в героїчну пісню творчої праці.

Ю.О. Митропольський

Ю.О. Митропольський – видатний український науковець, учений світової слави. Він автор більш ніж 750 наукових праць, серед яких 53 монографії, виданих багатьма мовами світу; підготував 100 кандидатів та 25 докторів наук.

Народився 3 січня 1917 року в с. Шишаки Кобеляцького повіту Полтавської губернії. Малою охрестили, причому в селі Шишаки, де якраз у ті часи жив і працював видатний учений, організатор і перший президент Української академії наук академік Володимир Іванович Вернадський.

Батько Юрія Олексійовича – Олексій Савович Митропольський (1883–1936), після закінчення гімназії вступив до Петербурзького університету. Мати – Митропольська (Чарниш) Віра Василівна (1885–1947). По материнській лінії в роду були директор гімназії, викладач математики.

Рано виявились математичні здібності Юрія Олексійовича. Протягом життя йому довелося відчувати і як не просто здобути знання, і як дістається перемога на війні. Щоб допомогти батькам, довелося з 15 років поєднувати навчання з роботою на консервному заводі.

У 1938 році на відмінно закінчив середню школу, вступив на механіко-математичний факультет Київського університету. Паралельно вчителював у школі. На мехматі йому пощастило: серед викладачів були Б.Я. Букреев, Г.В. Пфейфер, М.М. Боголюбов. Навчання перервала війна. Саме 22 червня 1941 року Юрій Митропольський, закінчивши третій курс університету, одружився з однокурсницею Олександрою Лихачовою. Разом вони пройнуть 60 подружніх років. А тоді, у 1941-му, шляхи молодят розійшлися: Юрій пішов на фронт, Олександра – в евакуацію.

У період навчання дуже серйозно ставився до військового заняття: у школі отримав значок «Ворошиловський стрілець» 2-го ступеню, а в університеті закінчив снайперські курси. У перші ж дні Великої Вітчизняної війни Юрій Митропольський пішов у партком університету і заявив, що він – снайпер і просить направити його в діючу армію. Йому відповіли, що снайперських гвинтівок у них немає, але за віком він підлягає мо-

білізації і йому необхідно чекати повістки з військомату. 7 липня 1941 року його призвали до армії і направили в місто Чугуєв, у 39-й автобронетанковий полк. У жовтні 1941 року вийшов наказ наркомом оборони С.К. Тимошенка про надання відпустки всім студентам вищих навчальних закладів 4-х і 5-х курсів для закінчення навчання з наступним направленням їх у військові училища і військові академії. Ю.О. Митропольського направили в Казахстан, куди в місто Кзил-Орда був евакуйований Київський університет.

У березні 1942 року Юрій Митропольський успішно склав всі іспити до Казахського державного університету імені С.М. Кірова і був направлений до Рязанського артилерійського училища в місто Талгар, яке закінчив у березні 1943 року і у званні лейтенанта був направлений на Степний фронт. Брав участь у бойових діях, був командиром загону артилерійської розвідки. За бойові заслуги Юрія Олексійовича нагороджено двома орденами Червоної Зірки, орденом Великої Вітчизняної війни II ступеня, численними медалями.

Служіння Вітчизні було найважливішим обов'язком роду Митропольських. Дід Юрія Олексійовича, закінчивши Військово-медичну академію, все життя служив у Михайлівському артилерійському училищі й вийшов на пенсію у чині генерала. Другий дід під час російсько-турецької війни у 17 років добровольцем пішов на фронт, відповіли, що снайперських гвинтівок у них немає, але за віком він підлягає мо-

пройшов і батько Юрія Митропольського: воював протягом усієї Першої світової, яку закінчив полковником. Пізніше служив у Червоній армії. Кожен із них був відданим захисником Вітчизни.

Після демобілізації в 1946 році Юрій Олексійович зробив власний вибір і залишався вірним йому все життя. Це – наукова творчість. Повернувшись до Києва, в університеті обговорив з майбутнім академіком АН СРСР двічі Героєм Соціалістичної Праці М.М. Боголюбовим можливість вступу до аспірантури. Микола Миколайович, з'ясувавши обставини, запросив його молодшим науковим співробітником до себе у відділ Інституту будівельної механіки АН УРСР (нині – Інститут механіки НАНУ), мовляв, тут і зарплата вища за стипендію аспіранта, і дисертацію можна підготувати й захистити швидше.

Так і сталося: 1948 року Юрій Митропольський став кандидатом, а 1951-го – доктором технічних наук. Тема роботи – «Повільні процеси в нелінійних коливальних системах за багатьма ступенями свободи». Вся подальша наукова діяльність Ю. О. Митропольського пов'язана з математикою і механікою.

З 1950 року Ю.О. Митропольський – в Інституті математики НАН України. Упродовж 1953–2001 рр. Юрій Олексійович керував відділом математичної фізики і теорії нелінійних коливань, протягом 1958–1988 рр. був директором Інституту математики.

Ю.О. Митропольський очолював Міжнародний математичний центр НАН України, був головним редактором журналу «Нелінійні коливання» та «Українського математичного журналу», членом редколегії «Журналу математичної фізики, аналіза, геометрії». Понад 30 років учений був академіком-секретарем Відділення математики НАН України.

Неможливо охопити той величезний внесок у розвиток сучасної науки, що мають ідеї та результати досліджень, які проводив Юрій Олексійович.

За роки своєї 60-річної наукової діяльності Ю.О. Митропольський отримав фундаментальні наукові результати в галузі асимптотичних методів нелінійної механіки, якісного аналізу нелінійних систем диференціальних рівнянь при збуреннях, дослідженні коливальних процесів у нелінійних системах.

Продовження на стор. 48